

Výslovnosť európskej portugalčiny

Drobník, Michal – Marcelliová, Jana: *Fonetika portugalského jazyka*. Anapress, Bratislava, 2005.

a	[a]	otvorené /a/ podobné slovenskému	<i>ma<u>l</u>, carrua<u>g</u>em, fa<u>d</u>o</i>
	[ɑ]	zatvorené /a/	<i>da<u>m</u>a, para<u>g</u>em, be<u>l</u>a</i>
	[ã/ɑ̃]	nosové /a/	<i>sã, and<u>a</u>r; alemã<u>e</u>s, inje<u>ç</u>ã<u>o</u> órfã<u>o</u></i>
b	[b]	/b/ ako v slovenčine	<i>bo<u>r</u>boleta, abó<u>b</u>ada, abó<u>b</u>ora</i>
c	[s]	pred -e a -i /s/ ako v slovenčine	<i>ace<u>i</u>tar, ce<u>n</u>a, oc<u>i</u>den<u>t</u>al</i>
	[k]	v iných pozíciách /k/ ako v slovenčine	<i>co<u>n</u>to, velha<u>c</u>o, man<u>ç</u>a</i>
	[–]	v skupinách -ct-, -cç- sa zvyčajne nevyslovuje ¹	<i>el<u>é</u>ct<u>r</u>ico, ac<u>ç</u>ã<u>o</u>, ex<u>a</u>cto</i>
ç	[s]	vždy /s/ ako v slovenčine	<i>carra<u>ç</u>a, ra<u>ç</u>a, posi<u>ç</u>ã<u>o</u></i>
ch	[ʃ]	vždy /š/ ako v slovenčine	<i>chu<u>p</u>eta, sandu<u>i</u>che, moch<u>i</u>la</i>
d	[d]	/d/ ako v slovenčine	<i>du<u>v</u>idar, den<u>t</u>al, ó<u>d</u>io</i>
	[ð]	v koncovke -ade podobne ako anglické the	<i>pontualid<u>a</u>de, saudad<u>e</u>, simplicid<u>a</u>de</i>
e	[e]	otvorené /e/	<i>época, fé, véu</i>
	[ê]	zatvorené /e/	<i>coze<u>r</u>, ê<u>x</u>ito, seu</i>
	[ẽ]	nosové /e/	<i>ment<u>i</u>ra, emb<u>o</u>ra, tent<u>a</u>r</i>
	[ə]	redukované /e/ ako v angličtine člen a	<i>men<u>i</u>no, aleg<u>r</u>e, perd<u>ã</u>o</i>
	[ɐ]	v -ei- a pred /ñ/, /l/, /ʒ/, /ʃ/ ako /a/	<i>m<u>a</u>deira, car<u>r</u>eira; len<u>h</u>a, se<u>j</u>a, vel<u>h</u>a</i>
	[i]	na začiatku slova ako slovenské /i/	<i>estú<u>p</u>ido, espon<u>j</u>a, ex<u>i</u>bir</i>
f	[f]	vždy /f/ ako v slovenčine	<i>fo<u>f</u>o, fo<u>f</u>ocar, fo<u>c</u>inho</i>
g	[ʒ]	pred -e a -i /ž/ ako v slovenčine	<i>gi<u>r</u>o, geng<u>i</u>bre, Gê<u>n</u>gis-Cã</i>
	[g]	v iných pozíciách /g/ ako v slovenčine	<i>gre<u>g</u>o, guit<u>a</u>rra, ag<u>o</u>ra</i>
h	[–]	nevyslovuje sa	<i>ho<u>t</u>el, ho<u>n</u>ra, he<u>m</u>isfera</i>
i	[i]	/i/ ako v slovenčine	<i>vi<u>d</u>a, i<u>r</u>mã<u>o</u>, per<u>d</u>i</i>
	[ɨ]	nosové /i/	<i>int<u>e</u>nso, mi<u>n</u>to, ass<u>i</u>m</i>
j	[ʒ]	vždy /ž/ ako v slovenčine	<i>fin<u>j</u>o, ja<u>r</u>d<u>i</u>m, cor<u>u</u>ja</i>
l	[l]	na začiatku a uprostred slova /l/	<i>le<u>ã</u>o, ó<u>l</u>eo, oc<u>l</u>usão</i>
	[ʎ]	na konci slabiky ako záhorácke /w/	<i>card<u>i</u>al, e<u>l</u>e, bel<u>g</u>a</i>
lh	[λ]	vždy /l/ ako v slovenčine	<i>al<u>h</u>eio, l<u>h</u>os, amul<u>h</u>erado</i>
m	[m]	často ako slovenské /m/	<i>ma<u>m</u>ar, co<u>m</u>binar, lim<u>p</u>ar</i>
	[m̃]	ako nosový sklz / ^m /	<i>ri<u>m</u>, bolet<u>i</u>m, co<u>m</u></i>
	[ɰ̃]	na konci slova v -am ako nosové /w/	<i>ama<u>m</u>, ganha<u>r</u>a<u>m</u>, compra<u>m</u></i>
	[ɱ̃]	na konci slova v -em ako nosové /j/	<i>al<u>é</u>m, por<u>é</u>m, ad<u>e</u>rem</i>
n	[n]	často ako slovenské /n/	<i>no<u>r</u>te, an<u>e</u>to, vi<u>n</u>te</i>
	[ñ]	ako nosový sklz / ⁿ /	<i>inst<u>a</u>lar, co<u>n</u>fian<u>ç</u>a, co<u>n</u>veniente</i>
	[ŋ]	pred /k/ a /g/ nosovo ako v slovenskom banka	<i>vi<u>n</u>gar, in<u>ç</u>orporar, lo<u>n</u>go</i>
	[ɲ̃]	na konci slova v -en ako nosové /j/	<i>hi<u>f</u>en, pó<u>l</u>en, sout<u>i</u>en</i>
nh	[ɲ]	vždy /ň/ ako v slovenčine	<i>joan<u>i</u>nha, son<u>h</u>o, vi<u>n</u>ho</i>
o	[o]	otvorené /o/	<i>go<u>s</u>to, co<u>l</u>o, co<u>l</u>ónia</i>
	[ô]	zatvorené /o/	<i>Ag<u>o</u>sto, transpo<u>r</u>te, co<u>m</u>a</i>
	[õ]	nosové /o/	<i>po<u>n</u>te, o<u>n</u>da, p<u>õ</u>e</i>
	[u]	v neprízvučných slabikách ako /u/	<i>ca<u>n</u>to, co<u>l</u>ega, deslo<u>c</u>ado</i>
p	[p]	vždy /p/ ako v slovenčine	<i>pa<u>p</u>el, ó<u>p</u>era, pu<u>p</u>ila</i>

¹ Podľa novej ortografie nemá *c* v týchto skupinách v písomnej forme vypadáva.

	[–]	v skupine <i>-pt-</i> sa nevyslovuje ²	<i>óptimo, Egípto</i>
r	[r]	inak ako na začiatku slova ako slovenské /r/	<i>prazer, actor, variar</i>
	[R/ρ]	na začiatku slova, <i>-rr-</i> , pred <i>n, l, s</i> ako chrčivé /r/	<i>ruína, arropa, melro</i>
s	[s]	na začiatku slova, <i>-ss-</i> , po spoluhláske ako /s/	<i>santo, sismo, ansioso</i>
	[z]	medzi samohláskami ako /z/	<i>pousada, visitar, portuguesa</i>
	[ʃ]	pred neznelou spoluhláskou a na konci slova /š/	<i>escavação, pus, amores</i>
	[ʒ]	pred znelou spoluhláskou ako /ž/	<i>desdobrar, lesma, cosmopolita</i>
t	[t]	vždy /t/ ako v slovenčine	<i>três, atribuir, atar</i>
u	[u]	ako slovenské /u/	<i>supor, útil, baú</i>
	[ũ]	nosové /u/	<i>cumprimentar, punção, tetum</i>
v	[v]	vždy /v/ ako v slovenčine	<i>vida, ave, vai-vém</i>
x	[s]	niekedy ako slovenské /s/	<i>próximo, máximo, trouxesse</i>
	[z]	v skupine <i>ex-</i> pred samohláskou ako /z/	<i>exodo, exílio, exército</i>
	[ʃ]	často ako slovenské /š/	<i>oxalá, Xuxa, xaque-mate</i>
	[ks]	niekedy ako /ks/	<i>tórax, óxido, tóxico</i>
z	[z]	inak ako na konci slova ako /z/	<i>zumbi, cozinha, vizinha</i>
	[ʃ]	na konci slova ako slovenské /š/	<i>foz, arroz, fez</i>

Slovný prízvuk (*Acento de palavra*)

- Portugalské slová môžeme podľa absencie či existencie prízvuku rozdeliť na prízvučné a neprízvučné. Prvé z nich môžu tvoriť samostatnú výpoveď, kým druhé vyžadujú prostredie s prízvučnými slovami.

Neprízvučné slová (*Clíticos*)

- Rozdeliť ich môžeme podľa pozície, v ktorej sa nachádzajú k prízvučným slovám:

Proklitika (*Proclíticos*)

- Nachádzame ich pred prízvučným slovom, patria sem najmä členy, neprízvučné predložky a neprízvučné zámená v antepozícii:
 - o amor, a casa, os homens, as varetas*
 - na escola, em Lisboa, à fábrica, para a cozinha, por razões diferentes*
 - para a conhecer, por não o fazer, já lhas dei, sempre te amava*

Enklitika (*Enclíticos*)

- Sú neprízvučné slová, ktoré nasledujú za slovami nesúcimi prízvuk; v tejto skupine objavujeme len neprízvučné zámená: *vejo-o, como-a, comprei-lha, venderam-na, entregámo-vo-la*

Mezoklitika (*Mesoclíticos*)

- Nachádzame ich vklínené medzi koreň slova (ten pôvodne niesol hlavný prízvuk, ktorý sa po pridaní koncovky podmieňovacieho spôsobu, či imperfekta mení na vedľajší a nasledovne po včlenení mezoklitika sa obnovuje); mezoklitiká sú neprízvučné zámená a prikláňajú sa k prízvuku, ktorý stojí pred nimi: *compra-la-íamos, fá-lo-iam, dar-lhas-íamos*

Prízvučné slová (*Palavras acentuadas*)

- Slovný prízvuk je z fonetického hľadiska v portugalčine nesmierne dôležitý.
- Prízvučné slabiky sú omnoho výraznejšie ako slabiky neprízvučné.
- Na rozdiel od slovenčiny, kde je prízvuk vždy na prvej slabike, či francúzštiny, kde sa nachádza na poslednej slabike (statický prízvuk), je prízvuk v portugalčine dynamický, t.j. nachádzame ho na rozličných pozíciách v slove.
- Slabiku pod prízvukom charakterizujú štyri elementy:
 - väčšia intenzita (výraznejší prúd vzduchu);
 - tón (vyšší kmitočet hlasiviek);

² Podľa novej ortografie nemá *p* v týchto skupinách v písomnej forme vypadáva.

- zafarbenie;
- kvantita (prízvučná slabika je dlhšia ako slabika bez prízvuku).

Slová bez označenia prízvuku

- Ak je slovo zakončené na *-a(s)*, *-e(s)*, *-o(s)* alebo dvojhlásku *-am*, *-em* a zároveň nemá označený prízvuk, leží tento na druhej slabike od konca slova:
truta, vilas, frase, pontes, polvo, postos, digam, trouxessem
- Slová s iným zakončením: *-i(s)*, *-u(s)*, alebo slová končiace na spoluhlásku, v ktorých prízvuk nie je označený, ho nesú na poslednej slabike:
abri, peru, animal

Slová s označením prízvuku

- V ostatných slovách leží prízvuk na tej slabike, ktorá nesie samohlásku označenú znamienkom.
- *á, é, í, ó, ú* – označujú otvorené prízvučné slabiky:
voltarás, vigésimo, possuído, óbliquo, túnel
- *â, ê, ô* – označujú zatvorené (niekedy aj nosové) prízvučné slabiky:
câmara, êxito, avô
- *ã* a *õ* – označujú vždy nosové prízvučné slabiky, často sa nachádzajú v dvojhláskach alebo trojhláskach:
cãimbra, rã, põem, saguões

Slová s dvoma samohláskovými znamienkami

- V nemnohých portugalských slovách sa stretávame s dvoma označeniami prízvuku.
- V takejto situácii sa jedno označenie vzťahuje na nosový charakter hlásky a druhé na skutočný prízvuk:
Estêvão, Cristóvão, ímã, órgão (v týchto slovách obsahujú prízvučné slabiky *-ê-*, *-ó-*, *í-*, *ó-*)

Označenie neprízvučnej slabiky znamienkom

- Písmeno *ã* označuje neprízvučnú slabiku, ktorá však nesie otvorenú hlásku *a* (tá sa v neprízvučných slabikách v bežných podmienkach nevyskytuje).
- Nachádzame ho len v niekoľkých slovách a vždy na ich začiatku:
ã(s), àquele(s), àquela(s), àquilo

Prehľad možného postavenia prízvuku

Jednoslabičné slová:	—	⊥		
	<i>a</i>	<i>há</i>		
Dvojslabičné slová:	— —	⊥ —	— ⊥	
	<i>para</i>	<i>pára</i>	<i>parar</i>	
Trojlabičné slová:	⊥ — —	— ⊥ —	— — ⊥	
	<i>célebre</i>	<i>celebre</i>	<i>celebrar</i>	
Štvorslabičné slová:	⊥ — — —	— ⊥ — —	— — ⊥ —	— — — ⊥
	<i>lêmo-vo-lo</i>	<i>pagaram-na</i>	<i>passarola</i>	<i>valorizar</i>